

3-ik szám, Budapest, 1882. márczius hó 1-én **VII. évfolyam.**

Az országos magyar izr. tanító-egyesület

É R T E S I T Ő J E.

Megjelen havonként egyszer.

Felelős szerkesztő: **S E L I G M A N E L E Á Z Á R.**

Társ-szerkesztő: **C S U K Á S I F Ü L Ö P.**

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz
Kla uz ál - u t c z a 4. szám küldendők.
Szerkesztői iroda Sip-utca 12. sz.

Kiadja az „**Orsz. magy. izr. tanító-
egyesület.**“
Előfizetési ár: Nem tagok számára
egész évre **2** frt.
Az egyesület tagjainak díjmentesen jár.

A Radó-féle izr. olvasó-könyvek olvasmányainak módszerű tárgyalásához.

Ezen olvasókönyvek épen úgy mint más olvasókönyvek: beszélyeket, leírásokat s költeményeket tartalmaznak. „Minek tehát e különös cikk? Minek egy külön módszerű tárgyalás?“ kérdezi talán egyik-másik olvasó. Igaz ugyan a tanítónak ezen olvasmányok tárgyalásánál a példaadás, szoktatás s oktatás módszerét kell alkalmaznia, hogy a tanító ezen olvasmányokat is a különböző irányfajok mintáiként: etymologiai-, syntaeticai és helyesírási példaként fogja felhasználni, hogy továbbá itt is szép és értelmes felolvasás által a tanulóknak utánczásra méltó példát fog adni, hogy egy szóval itt is a *a példaadás* szabályait fogja alkalmazni; továbbá igaz, hogy ezen olvasmányok olvastatásánál is a természettudományi, ethikai és nyelvtani fogalmakat fogja magyarázni, az alapeszmét, az erkölcsi tanulságot kitaláltatni; a gondolatok menetét elmondani: szóval a tanulókat az olvasmány tartalma- és alakjával fogja megismertetni s így tehát az *oktatástan* szabályait kell majd alkalmaznia. Végül igaz, hogy ezen olvasmányoknál is a mechanikai, logikai és aetheticai olvasást fogja gyakoroltatni, és ezen olvasmányokat a gondolatok szóbeli kifejezésére, az olvasmány tartalmának elmondására, a nyelvtani és helyesírási szabályok begyakorlására, az emlékező tehetséget az írásbeli gondolat kifejezésének gyakorlására fogja használni, tehát: a *szoktatástan* szabályait fogja alkalmazni.

De türelmet kérek t uraim! Minden ember az állat- és növényországából veszi táplálékát: ámde tudjuk, hogy a táplálékok különböző módon készítettnek el. — Így vagyunk a szellemi táplálékkal is. — Minden olvasókönyv tartalmaz fogalmakat az egyes tárgyakról, azok ismertető jeleiről, Istenről, az ember állapotáról és a fogalmak viszonyairól; azonban mily nagy különbség az elrendezés és választás tekintetében! Ezen olvasmányok is eltérnek a többitől, s így használásuk — alkalmazásukban is kell némi különbséget tenni. — És épen e cikk czélja e könyvek helyes módszerű alkalmazására irányozni az olvasók figyelmét —

E könyvek első sorban biblia tárgyú olvasmányokat tartalmaznak,

melyek egymással összefüggésben vannak és az egész bibliai történetet, t. i. bölcs Salamon történetéig hozzák.

Midőn az izr. tanítóegylet választmánya az izr. népiskolák számára kiadandó iskolai olvasó-könyvek programja fölött értekezett, én a bibliai történelmi olvasmányok felvétele ellen határozottan szóltam, még pedig azon okból, mert egyrészt a tanulók a bibliai történetet az ó-szövetséggel együtt különben is tanulják eredeti szövegben; másrészt a hitoktatás alkalmával is tanulnak egyet-mást anyanyelvükön a bibliai történetből. Azonban a többség mégis az említett olvasmányok felvétele mellett volt, és őszintén kell megvallanom, hogy most ennek nagyon örülök. Tagadhatatlan, hogy ennek igen sok előnyeit lehet felsorolni, de ezuttal csak azt akarom említeni, hogy ezen olvasmányok felvétele folytán az erkölcs-vallásos oktatás, a biblia eredeti szövegének könnyebb megértése és a concentratio sikeresebb alkalmazása nagyban elősegítettik. Tehát három oly előny, melyeket az ifjuság nevelésénél nem lehet eléggé becsülni. Ezen célok elérése természetesen az olvasmányok kellő módszerű tárgyalásától is függ. —

E bibliai tárgyú olvasmányok többnyire elbeszélő alakúak, s módszerű kezelésük ugyan azon szabályok alkalmazását igényli, a melyet egyéb elbeszélő olvasmányoknál szokás követni. De a t. olvasó megengedi, hogy ezen olvasmányok ugy eredetük és tartalmuk, mint céljuk s elrendezésükre nézve más világi tárgyú elbeszélő olvasmányoktól különböznek. A bibliai történetet a fiatal tanulók mint isteni eredetűt tanulják megismerni. Ebből tanulják, hogy Isten maga mily csodás módon vezérelte, oktatta, jutalmazta s nevelte elődeinket. A bibliai történet teszi neki szemlélhetővé a legmagasztosabb eszméket, mint az istenfélelmet, haza- és emberszeretetet, az önuralmat stb. Ez erősíti a hitet, felébreszti a vallásos értelmet. Isten a szerzője ezen olvasmányoknak. Isten a hőse. A mindenhatóság, a bölcsesség, a tökély, az örökkévalóság képezik ezen olvasmányok alapeszméit. Ezen olvasmányok oly hősről beszélnek, ki érzékeink által nem vehető észre; oly személyekről, kik évezredekkel ezelőtt éltek; erkölcsök- és szokásokról, melyek évezredekkel ezelőtt uralkodtak; országok- és tárgyakról, melyek a mieinktől több tekintetben eltérnek. Ezen elbeszélések — végül — szerves egészet képeznek. Az összes olvasókönyvekben vörös fonalként húzódik végig, (a Müllerféle jeles A B C és olvasó könyvben veszik kezdetüket, melyek folytatása a többi olvasó könyvekben található) : az emberiség fejlődésének története szemléltető alakban, ami teljesen megfelel az emberi természet fejlődés fokainak. Kezdetben egyszerű családi viszonyokat, tehát a patriarchalis életet írják le, azután áttérnek a család, a család-törzs s a nemzet viszonyaira, a bírák és a királyok történetére. Minden olvasókönyvben ezek képezik az olvasási anyag magvát; tehát a középpontot ezek képezik. A vallás-erkölcsi oktatás a főcélja az olvasókönyvnek. A bibliai tárgyú olvasmányok mellett leginkább vannak képviselve a hazafias tárgyak. Ezek is összefüggésben a hazai történetet tárgyalják és egy szerves egészet képeznek. „Isten“ és a „Haza,“ tehát a két főeszme, melyhez a többi csatlakozik, *Isten-* és a *honisme* képezi a két főtárgyat. A mint látható tehát elég változatosság van. A tárgyalásnál tehát ezeket kell majd tekintetbe venni.

1.) Mindenekelőtt megjegyzem, — bár fölöslegesnek látszik — hogy ezen olvasmányokat nem szabad azon rendben olvastatni, a melyen az olvasókönyvben egymásután következnek; és hogy célszerűtlen eljárás volna, ha a tanító az első harmadban a bibliai olvasmányokat, a 2-ban

a hazafias tárgyuakat, és a harmadikban a költeményeket olvastatná. Kedvünk lett volna ezen első szabályt kellőleg indokolni, azonban szem előtt tartva, hogy a t. olvasó ezen szabályt önkényt elismeri, hogy az olvasót ezzel csak terhelném és a szerkesztő szivességével visszaélnék, nem marad egyéb hátra, mint ezen indokok felsorolásáról lemondanom.

2.) Azon „paedagogiai szabály alkalmazása“ a régiről az újra, „az ismertről az ismeretlenre.“ itt nagyon könnyű lesz, mert az új elbeszélés mindenütt a megelőzőnek folytatását képezi. A tanító ezeket elbeszélteheti, mi által legjobban és legbiztosabban a szükséges apperceptiát létre hozhatná.

3.) Hogy a bibliai történet a kedélyre hasson, szükséges, hogy a tanító ezeket maga beszélje el. Az élő szó nagy becses bir. A ki pl. a gyermekeknek József és testvéreinek történetét elbeszéli anélkül, hogy azokban kedély mozgalmat idézne elő, az nem való tanítónak, az válasszon más pályát.

Ha a tanító a bibliai olvasmányok tartalmát a fejtegetés előtt szépen, kellő hangulatban és szabadon elmondja, nemesak a gyermekek érzelmeit ébreszti, az olvasmány erkölcsi és vallásos képző hatását biztosítja, hanem ez által a tanulók szabad előadási tehetségét is gyakorolja és a gondolatok élő-szóbeli kifejezésben való jártasságát is előmozdítja.

4.) Hogy pedig a tanulók ezen olvasmány tartalmát jobban felfoghassák, czélszerű, hogy a tanító a tanulókat a régi Palästina földrajzi s természetrajzi viszonyaival, annak talajával, hegyeivel, folyóival, helységeivel, akkori népével, ezek szokásai, erkölcsével, az izraeliták volt szomszéd népeivel megismerteti.

Az olvasókönyvek erre utalnak ugyan; így pl.: a 4-ik osztály számára írt olvasókönyv *földrajzi képek* czim alatt. A „szántó föld“ „a Libanon“ „Jeruzsalem hajdan és most“ a holttenger“ czimű olvasmányokat hozza, ezen czim alatt és a *természet világából* pedig az „oroszlán“ „az elefánt“ „a teve“ „a pálmák“ „a rizs“ „az ezüst“, mig *vegyes tartalmu olvasmányok* czime alatt „az ember élelmezése“ czimű, s egyébbb művelődés történeti olvasmányok találhatók. Ezen olvasmányok azonban magukban véve nem elégségesek a tanítónak; az akkori művelődési viszonyokat meg jobban kell tudnia, hogy ezeket kimerítőbben tárgyalhassa. A tanító tehát a bibliai régiségtant Palästina földrajzát és az izraeliták művelődési történetét tegye tanulmány tárgyává. (Lásd pl.: Philipsohn v. Herxheimer-féle bibliát, bibliai Lexicon, „Das sittliche religiöse Material der Patriarchenzeit“ Ziller-féle évkönyvben stb.)

5.) Ezen olvasmányoknak azonban különösen céljuk a vallás-erkölcsi képzés, miért is szükséges a vallás-erkölcsi tanulságának az alap eszmének kitaláltatása, annak valamely alkalmas bibliai mondat példabeszéd által való kifejezése, és ha lehet az olvasmányok egy megfelelő költemény vagy dallal való összekapcsolása. Erre nézve is nyújt az olvasókönyv alkalmat a helyes összekapcsolásra. Így pl.: lehet a 3-ik osztályu olvasókönyvben, a 2-ik „Mózes“ czimű olvasmányt, a 66-ik „Mózes mint gyermek“ czimű olvasmánnyal; továbbá a 3-ik „Mózes fut Egyiptomból“, a 67. „Mózes a hű pásztor“ cziművel és a 21-ik „Mózes meglátja az ígért földjét és meghal“ a 88-ik „Mózes cziművel összekapcsolni.“ Lehet továbbá pl. a 4-ik olvasókönyv 27-ik „Salamon bölcsesége“ czimű olvasmány kezelésénél a 100-ik „Salamon ítélete“, cziműre hivatkozni, és a 30-ik „Salamon hatalma és dicsősége“ czimű olvasmányt a 119-ik „bölcS Salamon példabeszédeiből“ cziművel kapcsolatba hozni.

6.) A bibliai tárgyú olvasmányokon kívül, ugyanezen olvasókönyvekben a hazafias tárgyú olvasmányok, mondák és elbeszélések vannak őszpontosítva. Amazok feladata tulnyomólag a vallás-erkölcsi érzelmet; emezeké pedig inkább a hazafias érzelmet felkelteni és nemesíteni — Ezek is szemlélhetővé teszik, a magyar nemzet fejlődés menetét. Ezen olvasási anyag választás tekintetében, ezen olvasmányok teljesen megfelelnek Dr Kármán paedagogiai eszméinek, ki e fölött már 10 évvel ezelőtt következőleg nyilatkozott. „Azt tartom ugyan is, — és ez meggyőződésem szerint egyik főfeltétele ezen sokat sürgetett reformnak, — hogy nagyon is meghányandó, mily gondolatokkal, képzetekkel foglalkodtassuk az ifjúságot, mert az erkölcsi fejlődés, az akarat nemesbülése inkább függ gondolataink tartalmától, mint formalis képzettségünktől „*A ki tehát iskoláink czélszerű reformját akarja, igen meg kell annak fontolnia nem csupán azt, mily formalis egymásutánt kövessünk, hanem első sorban azt, hogy mi, minő tartalmu tananyag foglalja el ifjúságának lelkét, szivét*“

Ezen olvasmányok a tanulókat szintén előbbi évszázadokba vezetik vissza. Itt is szükséges, hogy a tanító a magyar történetben, Chronológiában, és művelődés történetben kellő jártasságot szerezzon, mert hogy a tanulók appercepáljanak, szükséges őket az akkori társadalmi viszonyokkal, erkölcsökkel és szokásokkal megismertetni, hogy a tanulók ezen olvasmányokat jól értsék; szükséges, hogy a tanító az abban foglalt művelődéstörténeti, régészeti és földrajzi fogalmakat magyarázza. A ki ezen könyveket pl. „Toldy“ irodalomtörténetét, „Kerékgyártó“ művelődéstörténetét meg nem szerezheti, ez legalább vegye meg „Dr Kármán“ m. olvasókönyvének 4-ik kiadását. Ennek függelékében „Magyarázatok“ találhatók Komáromy Lajostól, melyek szintén jó szolgálatot tehetnek, vagy Dr Kiss, Komáromy és Péterfy „Olvasókönyv a tanítóképző intézetek számára,“ itt is talál néhány utasítást ezen hazai mondák megértésére.

Önként érthető, hogy ezen magyar történelmi tárgyú olvasmányok szintén kapcsolatba hozassanak más földrajzi, természetrajzi és költészeti olvasmányokkal. Ha pl. a tanító a 4-ik osztályban az egyik olvasási órában a 44-ik „László király harcza kunokkal“ czimű olvasmányt kezelte, akkor paedagogiai szempontból helyesen cselekszik, ha a legközelebbi olvasási órában a 101-ik „Szt-László király“ czimű költeményt olvastatja. Így pl. lehet az 52-ik „a Sajó melletti veszedelem“ czimű olvasmányt a 102-ik „a Galambos-kő“ cziművel, a 42-ik „Salamon király veszte“ cziműt, a 107-ik „Visegrád“ cziművel összefüggésbe hozni.

A tanító igen helyesen fog eljárni, ha a bibliai tárgyú olvasmányokat ott a hol lehet, a magyar történetiekkel fogja összefüggésbe hozni. Így pl. a 16-ik „Goliáth az óriás“ czimű olvasmány tartalmára nézve nagyon hasonlít a 37-ik „Béla herczeg párviadala a pomerans fejedelemmel“, czimű olvasmányhoz. Tehát miért nem hivatkoznék a tanító az utóbbinak tárgyalásánál az előbbire. Az eszmetársítási törvénye hatalmas, és ámbár igaz, hogy a képzetek önként sorakoznak kisebb-nagyobb csoportokba, miáltal világosabbak, hatalmasabbak, rendezettebbek és maradandóbbak lesznek. — Azonban ezen eszmetársítás nem minden gyermeknél egyenlő. A tanító módszerű oktatása által a tanuló képzeteinek rendezését és összekapcsolását segítse elő és hasson oda, hogy azok közül az erkölcsiek legyenek a legerősebbek és leghatalmasabbak. Minden tanító, a ki ezen olvasmányokat sikerrel akarja alkalmazni, az azokat előbb figyelmesen olvassa át, hogy képes legyen: 1.) a bibliai tárgyú olvasmányokat a hol lehet a velök rokon földrajzi-, természetrajzi s költői olvasmányokkal, 2.) a

hazafias tárgyukat más olvasmányokkal, 3.) a bibliai és hazai történeti olvasmányok, és végül: 4.) a 4. olvasókönyv olvasmányait az 1., 2. és 3. olvasókönyv olvasmányaival kapcsolatba hozni. Mindezen olvasókönyvek egy összhangzó szerves egészet képeznek, egymást kiegészítik, kibővítik, és elkerülhetlen szükséges tehát, hogy a tanító ezeket mint egy összefüggő egészet tárgyalja. Csak is akkor lesznek várhatók ezen olvasókönyvek kívánt eredményei. Ha továbbá tekintetbe vesszük, hogy a Mendl L. tanár által paedagogiai tapintattal és aesthetikai izléssel átdolgozott német olvasókönyvek legnagyobb részt ugyan azon tartalmuak, hogy a magyar és német nyelv könnyebb megtanulásának érdekében kívánatos, hogy azon iskolákban, hol a „Radó“-féle könyveket használják, egyszerűen a „Mendl“-féléket alkalmazzák, miáltal a gyermekeknek alkalmuk van adva ezen könyvekben felsorolt ismereteket gyakrabban ismételni; akkor reményünk lehet, hogy iskoláink tanulói ezen olvasókönyvek segítségével oly hatalmas, dúsgazdag és maradandó képzetkört fognak maguknak szerezni, mely őket képesíteni fogja arra, hogy az iskolából való kilépésük után is az erkölcsös-, igaz-, és szépen tetszést és örömet fognak lelteni, hogy elég erősek lesznek az aljas és erkölcstelen tettek kerülésére, a további önképzésre és önnemesítésre, hogy általában erkölcsileg fognak gondolkozni és cselekedni.

Lederer A.

Olvasókönyveink győzelme.

„A Néptanítók Lapja“ eljár ugyan minden iskolához és így főlegesenek látszik abból cikkeket más lapokba, melyeket szinte csak tanítók járatnak, átvenni. Miután azonban ezen cikk olvasókönyveink irányának nyújtja a babért, itt egész terjedelmében közöljük:

Az olvasókönyvek ügyében.

Az olvasókönyvek irodalma épen száz esztendő. E száz esztendő az olvasókönyvek szerkesztésére vonatkozólag háromféle irányt produkált, u. m. a közhasznu ismereteket tartalmazó, a kézikönyveket helyettesítő s a nemzeti olvasókönyvi irányt.

A közhasznu ismereteket tartalmazó olvasókönyveket Felbiger könyvei kezdik. E könyvek a nemzeti iskola számára adattak ki magyarul, németül s általában az országban divatozó több nyelven is. A múlt századi efféle (városi, kis városi, falusi) magyar olvasókönyvek németre átdolgozója Révay Miklós volt. 1846 Peregriny Elek készített ily könyveket 5 kötetben. Azután jöttek az osztrák kormány „Magyar nyelvgyakorló s olvasókönyvei“. Majd 1868 óta Gáspár Jánoséi s legujabban a fővárosi iskola Barna, Hajnal, Steiner stb. könyvei s a hasonlók.

A kézikönyveket helyettesítő olvasókönyvek. Ezek abból az incidensből születtek, hogy a sok tantárgy által való túlterheltség ellen óvszerűl szolgáljanak. Ilyenek voltak a Hármaskis Tükör, s az azt követő ennek mintájára készült encyklopédiák.

A nemzeti olvasókönyvek. Ez az irány a legujabb, s eddig csupán egy felekezeti s elég különös, hogy izr. olvasókönyv által van képviselve. A hazai s nemzeti élet ismertetése teszi középpontjává. Ebből folyólag fölveszi a nemzeti múlt összes hagyományait, ismerteti a haza földjét, természeti és néprajzi viszonyait.*)

*) Lásd bővebben Gyertyánffy és Kis „A népisk. módszertana“ 94. s köv. 1. 1.

A múlt év folyamán a pädagogiai irodalom az olvasókönyv-szerkesztés elméletével is tüzetesebben kezdett foglalkozni. Épen a lapunkban jelent meg R a d ó Vilmostól a nemzeti olvasókönyvek, Barna J. urtól a közhasznu ismereteket tartalmazó olvasókönyvek mellett egy-egy cikksorozat, s végre közelebbi számainkban Léderer Ábrahám urtól is két cikk, melyek hasonlólag az olvasókönyv-szerkesztés felett elmélkedtek.

E fontos kérdés az említett cikkek által több oldalról meg levén világítva, idején látja a szerkesztőség is a tekintetben véleményét nyilvánítani.

Első kérdés természetesen az, mi az olvasókönyvek célja? Felelet. Ez a cél hitünk szerint kettős. Az olvasókönyvek egyfelől szolgálják az anyanyelvi oktatást, s ekép egyik eszközül használtatnak fel erre, hogy a tanuló a mások beszéd és írás megértésére taníttassék, másfelől még egy nagy nemzeti érdek képviselői, s arra valók, hogy általunk a gyermeket nemzeti szellemi életébe bevezessük.

A másik kérdés az: elérhető-e az ép most körvonalozott cél egy olvasókönyv által az egész hazában, vagy pedig más olvasókönyv kell a fővárosban, más a kis városban, faluban stb., más a hegyvidéken, más a síkon stb.? Felelet: elérhető. Hat kötet olvasókönyvet adunk a gyermek kezébe, az illető szerkesztőkön áll gonboskodni oly olvasmányokról melyek a különböző igényeknek megfelelnek. Ezek mind beférnek a hat kötetbe, s a tanítók tiszte, hogy válogassák ki azokat a darabokat, melyekre a helyi érdekek szempontjából súlyt kell fektetniök. Tehát az olvasókönyv egysége maradjon meg.

A harmadik kérdés az, mi legyen az olvasókönyv anyaga? Itt ismét csak Horváth Mihály gyönyörű szavait fogjuk újból idézni „A haza, u. m. Horváth M. összesen lény, melynek van teste is, lelke is. Testét képezi a talaj, melyen születünk, a faj, melyen tartoznak, a nyelv, melyen gondolatainkat s érzelmeinket kifejezni tanulnak, a hegyek, síkok, folyamok, mely szántóföldünket ékísítik, a termények, melyek a földrészenk főjelleget képezik. Lelkét pedig teszik az emlékezetek, szokások és erkölcsök, a mondák és regék, a viszontagságok, remények és bánatok, melyek fajunkat közösen illetik, azon szellemi és erkölcsi töke, mely e hazában lakott, nemzedékek munkálkodásának, életének eredménye, más szóval maga a haza története“. E szavak olvasókönyveinek anyagát is meghatározzák, s kimutatják az abban megkívántató realis és ideális olvasmányokat s ezek egyensúlyát.

A negyedik kérdés az, honnen merítsük ezt az anyagot? Felelet. Saját hazai irodalmunkból. A magyar népiskola magyar gyermekek nevelésére szolgáló intézet, a kiknek még elég, s épen a legjobb a magyar kenyér. Mehetett az akkor, mikor mindent hirtelen, egyszerre kellett csinálnunk, hogy még olvasmányokat is idegen irodalmakból szedtünk, de ma csak saját tudatlanságát árulná el az a paedag. író, a ki hazai irodalmunk mellett német mankóra szorulna. Természetesen értjük ugy a nép, mint a műirodalmat. Azt pedig mondanunk sem kell, hogy a gyermeknek mindenből a legjavát

Az ötödik kérdés az, mily rendben nyujtsuk a kiválasztott anyagot? Felelet. Á mint a gyermek olvasni megtanult, tehát mindjárt az első és második felében, már oly olvasókönyvet kell a kezébe adni, mely népies szólásokat, kiolvasásokat, gyermekverseket, dalos gyermekjátékokat, apró meséket stb. tartalmazzon. A második évben szintén mesék, mondák, hazai népeletrajzok, hazai természetvilág, verses és dalos könyv képezzék az

olvasókönyvet. A harmadik évben a hunmonda, a vezérek mondaköre, mesék, mondák, regék, stb. mint a második évben. A negyedik évben a történeti mondák Mátyás koráig s a többi rovatok mint az előbbi osztályokban.¹⁾ Az ötödik vagy hatodik osztályban a történeti olvasmányokat valamelyik krónikás, vagy emlékirat szerint folytatni kell, a többi rovatok maradjanak, de a nemzeti irodalom némi ismertetésére figyelemmel kell lenni, s a háztartás, ipar és forgalom köreire is ki kell terjeszkedni. Az egyes szakaszok pedig úgy legyenek szerkesztve, hogy egymással bensőleg összefüggjenek, s az egyes szakaszok olvasmányai következzenek egymásután.

A többi a methodika dolga. Látható, hogy mi, javítva a javítandókat, **az u n. nemzeti olvasókönyvekre adjuk a szavazatunkat**, okainkat az eddigiekben elmondottuk. Hátra van még arra a kérdésre felelünk: Vajjon ha — mint felebb mondtuk, — változtatva, javítva, a nemzeti olvasókönyveket fogadjuk el, fogjuk-e tudni azon a nyelvtanítás minden mozzanatát szemléltetni, s továbbá fogjuk-e ezen olvasókönyv által az egyes tantárgyakat támogatni vagy esetleg pótolhatni?

Felelet. Az e fajta olvasókönyvek által a nyelvtanítás minden mozzanatát, ha kell egészen a tájnyelvekig, bemutatathatjuk. Hiszen ép itt van különösen hangsúlyozva, hogy legfőképp, s ha csak lehet kirekesztőleg magyar irod. olvasmányokat, s pedig úgy a nép, mint a tudós irodalom remekeit kell kiszemelniük, s ha ezt tesszük, nem fogunk-e egyszersmind úgy belső szerkezet, mint külalak dolgában az összes nyelvtanításhoz a legkivalóbb mintadarabokat kapni?

A mi pedig a tantárgyak gyámolítását, esetleg pótlását illeti, e tekintetben véleményük a következő: Ha a fentartó testületek kénytelek volnának a parancsoló szükséggel szemben megelégedni az írás, olvasás, számolás tanításával, s esetleg olyféle kézikönyvvel mint a Kis Tükör, mi akkor is azt hisszük és valljuk, hogy egy jó tanító minden kézikönyv nélkül is célt tud érni, s inkább ne legyen semmiféle kézikönyv a gyermeknek kezében, mint hogy a felhozott ismerettárszerű kézikönyvek használtassanak olvasókönyvekül. Igen, nekünk olvasókönyv kell mindenesetre! Azt ugyanis el bírjuk képzelni, hogy egy kellőleg képzett s tanult tanító kézikönyv nélkül csupán szóbeli átadás és szemléltetés segélyével tanítson, s feladatának megfeleljen, de hogy olvasókönyv nélkül olvastasson, ez lehetetlen. Ismerettári kivonatokat olvastatni pedig semmiképen sem lélekemelő dolog, s az ismerettárak nem is pótolhatják soha az olvasókönyveket, még ha esetleg a szükség be is hozná ezeket falusi iskoláinkba.

Ne legyen tehát, a hol nem lehet, kézikönyv, de olvasókönyv legyen mindenütt. Az olvasókönyv elég anyagot nyújt beszéd-és értelemgyakorlatokra, támogatni fogja a 3. 4. osztály tárgyait, s ép az által, hogy az alsó négy osztályban kiválólag a hazát, ennek földjét, természetvilágát, történetét, iparát sth. ismerteti, megfelel a közélről a távolabbra-féle elveknek, s jól megveti az ágát a 5. 6. osztályokban fellépő tárgyaknak.

Egyelőre minden hosszabb indokolás nélkül ennyit.

A zsidó tanítók nyomoruságai.

Hét év óta jelenik meg az „Értesítő“ és hét év óta ugyanaz a dal: a zsidó tanítók nyomoruságai. Az utolsó budget-tárgyalások alkalmával az

¹⁾ E beosztás tökéletesen megfelel az olvasókönyveinkben követett módszernek.
Szerk.

ország színe előtt is szóba hozatott a vidéki zsidó tanítók mostoha helyzete. *Turgonyi* Lajos orsz. képviselő úr figyelmébe ajánlotta a minister urnak a vidéki zsidó tanítók sanyaru helyzetét, kiket úgy fogadnak, mint a cselédeket s úgy is bánnak velük, mint a cselédekkel. A minister úr azt felelte a tisztelt képviselő urnak, hogy nagyon jól ismeri az általa felhozott dolgokat s biztosítja róla, hogy **kóbor koldusok** volnának a zsidó tanítók, ha a kormány nem védené őket községeikkel szemben. De többnyire az a baj, hogy a tanítók minden föltételt elfogadnak, a midőn szerződésre lépnek. A kormány ugyan az ilyen szerződések ellen is megvédi a tanítókat, de mégis bizonyos mértékben *contractus contrahentibus* legem ponit. Az elbocsátásra a községek felhasználnak mindenféle absurd okokat. A mi a minister úr nyilatkozatának első részét illeti, t. i. hogy védi a zsidó tanítókat állomásaikban, a legnagyobb hálának kinyilatkoztatásával kell elismernünk, hogy ez tökéletesen úgy van, és valóban kóbor koldus volna számtalan tanító, ha a vallás- és közoktatási ministeriumban a zsidó tanítók ügyét oly lelkesen nem pártolnák. A tanító egyesület számtalanszor van azon szomorú helyzetben, hogy zsidó tanítók érdekében eljár a ministeriumban; mi tehát legjobban tudjuk, legjobban bírjuk méltányolni, hogy ott mindenkor készek a zsidó tanítók helyzetén segíteni. A zsidó tanítók ez idő szerint egyedüli támasza a közoktatásügyi ministerium és az a jóakarát, melylyel ott ügyüket mindenkor pártolják és elintézik. Áll szinte az is, hogy a kormány olyan szerződések ellenében is megvédi a tanítókat, melyeket a hitközségek az iskolatörvények kijátszására velök aláíratnak. A tényeken kívül legjobban bizonyítja az 1878. apr. hó 18-án 8330. sz. a. kelt ministeri rendelet, mely „a hitközségeknek tanítókkal kötött szerződéseik, mint a törvénnyel ellenkezők semmiknek fognak tekinteni.“

Ha tehát ő *excellentia*ja válaszában mégis azt mondja: „*contractus contrahentibus legem ponit*,“ nem hihetjük, hogy jövőben nem az idézett ministeri rendelet értelmében semmisnek fogja tekinteni mind oly szerződést, mely az iskolatörvényekkel ellenkezik, és csak a nehézségeket akarta kiemelni, melyek az oly tanítók megvédésénél előállanak, kik minden föltételt elfogadnak és községeikkel szerződésre lépnek.

Turgonyi Lajos képv. ur, ki a felszólalásra senkitől föl nem kéretett, megszárván a sokat zaklatott zsidó tanítókat, csak is nemes szíve sugallata után indult és felszólalt az országgházban, a zsidó tanítókat hála kötelezte. Örömlenkre szolgált tehát hallani, hogy számos vidéki tanító táviratilag üdvözölte. Az orsz. izr. tanítóegyesület is kifejezte iránta elismerését, noha meg vagyunk győződve, hogy a baj orvoslása nem a ministeriumban, hanem a hitközségekben, illetőleg az orsz. izr. irodában keresendő. Ha ottan tétlenségben maradnak, úgy még számos botrány fog ország világ előtt napvilágot látni, és a zsidóság becsülete még igen sokat fog szenvedni épen a zsidó népiskola miatt, mely hivatva volna fényt vetni felekezeti életünkre.

Már hetedik éve, hogy ezen lapok egyesületünk költségén megjelennek, és azóta alig jelent meg egy szám, melyben a tanítók egy-egy felsóhajtása tért nem foglalt volna. Már komoly megbeszélésnek tárgya volt, nem volna-e már ideje ezen örökös panaszok előtt ajtót zárni, és ezt annál inkább, miután sok más lényeges kérdések lapunkból kiszorítottak. Már azon ponton voltunk, hogy a tanítók nyomoruságait egy darab ideig pihentetjük, közbe jön a majsai zsidó tanító esete. Ott egy fanatikus orthodox pap egy sajátságos módot ajánlt a hitközségnek, miképpen lehetne

a törvényt kijátszani, hogy a tanító végleges állandóságát kikerülhesse. Ez a pap — ha e nevet megérdemli — azt ajánlotta hiveinek, hogy senki, de senki rituális ételt ne nyújtson a tanítónak. Ha a tanító ily körülmények közt az étkezési törvényeket megszegi, akkor mint a vallási törvények megszegője, zsidó tanító nem lehet. A tanító megkísérte három hónapig fekete kávéval és tojással élni és — a szónak teljes értelmében megőrült. Most ott ül csendes örjögésében a Lipótmezőn, mint a halasi orthodox pap áldozata. Valljon tovább fognak e majd ezen gyönyörűséges állapotok tartani?
Szántó.

L e v e l e z é s.

Január 8-án 1882.

Reménylem, miszerint t. Szerkesztő nem veszi rossz néven, ha én is sikra szállva oly dologról beszélek, mely már több ízben vita tárgyát képezte, de szerintem nem annyira tisztázott még, hogy többé hozzá, vagy róla beszélni ne lehessen. Sőt azt tartom, hogy mindaddig, míg Magyarország zsidó tanítói ez irányban nézeteikkel meg nem egyeznek, mindig lehet egy—egy gondolatot közzé tenni, s így lassacskán még is csak elérjük a kívánt célt.

Bizonyára már kitalálta hogy Löffler és Baum urak soraira vonatkozólag volna egy kis megjegyzésem.

Ha L. ur azt mondja, hogy erőnket ne forgácsoljuk szét, hanem egyesüljünk, s sorakozzunk az orsz. magy. izr. tanító-egyesület zászlója alá, teljes igaza van, mert a zsidó tanító sehol és senki által nincs védve, ugy szellemileg mint anyagilag, mint épen ezen egyesület által. Nem céloim és nem szándékom soraim által az egyesületnek reklamot csinálni, mert erre egyáltalában szüksége nincs, mivel minden Demosthenesnél többet szól a tény. Már pedig, hogy idézett egyesületről a tények eleget szólnak, világosan kitűnik „É r t e s i t ő j e” minden egyes számából.

Fájó szívvvel kell mind a mellett tapasztalnunk, miszerint hazánk mintegy 2000 (?) zsidó tanítója közül még csak fele, de negyedrésze sem jutott ama meggyőződésre, hogy vétket követ el önmaga, vétket családja iránt, ha eme egyesületnek nem tagja. Mert ha nemzetnek, ha néposztálynak egyesülésre, összetartásra szüksége van, ugy bizonyára első helyen nekünk, zsidó tanítóknak égető szükségünk van erre.

Mindamellett nem vonhatom meg az igazságtól B. ur azon nézetét, mely által mondja, hogy azon megyékben, hol csakis felekezeti egyesületek vannak, miért ne legyen izr. tanítóegyesület is! Ez igen helyes volna, csak hogy nem abban az értelemben, mint B. ur mondja, sem pedig, a hogy a Veszprém megye izr. tanítóegyesület megalakult, noha B. ur megjegyzi, hogy épen ezen a megye egyesület útján lehet az orsz. izr. tanítóegyesület tagok számát szaporítani. Mert bizony elég sajnós, ha maguk, az érdekeltek nem látják be nevezett egyesület nemes és üdvös intézményét.

Abban azonban meg ne ütközzék senki, hogy két homlokegyenest ellenkező nézetet, hacsak részben is, helyeslek, emellett egy harmadiknak akarok kifejezést adni; mert épen e két ellentét összetételéből akarok egy harmadikat vonni, mit érvelés alá venni kérek.

Miután minden tanítónak valláskülömbőség nélkül kötelessége, akár megyei, akár országos egyesületnek tagja lenni, nézetem e tekintetben azonos L. ur azon nézetével, hogy Magyarország területén működő zsidó

tanítók első sorban az orsz. izr. tanító egyesületnek legyenek tagjai. Ha hazánk 2000 zsidó tanítója csakugyan tagja lenne az országos egyesületnek, úgy ama kellemes helyzetbe jutna, hogy minden megyében oly fiók egyeletet állíthatna fel, mint az általános megyei egyesület járásköröket felállít.

Ha ez kivihető volna, mi csak is egyesek jóakarától függ, B. ur nézetét is érvényre lehetne emelni, mivel épen ezek a fiók egyletek volnának hivatva a zsidó iskolákat emelni, mivel épen ezek adnának a zsidó tanügynek lendületet.

Isten velünk!

VERITAS.

I n d i t v á n y

felekezeti iskoláink érdekében.

Egyike azon főczélok között, melyeket az „Ertesítő” tisztelt alapítóiban lapjuknak eredetileg kitűztek, kétségkívül m. izr. iskoláink fentartása, illetve azoknak minden irányban való szaporítása és támogatása volt.

Ennélfogva igen sajnós, ha körültekintünk és észre vesszük, hogy lapjuk létezése óta is, nemcsak hogy nem egy felekezeti iskolánk közössé vált, hanem még a fenállók közül is számosan csak márol holnapra vannak biztosítva, és a legkisebb rezzenés mellett összerogynak és fel nem támadnak többé, ha csak nem a „közös” név alatt.

Hogy mi lehet az oka ama közönyösségnek, melylyel hitközségeink a felekezeti iskoláik iránt viseltetnek, annak kitalálásához nem nagy fej-törés kívántatik, mert aki csak hébe hóba betekint iskoláinkba, annak is szemébe tűnik, hogy épen azon tantárgyak, melyek által iskoláink a felekezeti nevet kivívhatnák maguknak, t. i. a héber tantárgyak, a legeslegmostohábban kezeltetnek azokban és ennélfogva hiányzik bennök ama vonzóerő, melylyel magokhoz vonhatnák a községek hajlamát.

Sokan ezen hiányról ama papokat vádolják, akik mint igazgatók állanak az iskolák élén, állítván róluk: hogy ők idéznek elé alatomban mindenféle bajokat az iskolának, nyíltan pedig igyekeznek elhárítani azoktól amit lehet, és ha pedig tekintéljük már meg van alapítva, mit sem törődnek az iskolák bajával, legyenek azok bár oly lényegesek, hogy épen azoknak elhárításától függjön az iskolának egész létezése.

Noha ami az iskolák baját illeti meg nem czáfolhatom állításukat, mivel a Reverenda igen tágas és sok gonoszság fér meg azalatt,*) mégsem tehetek azzal ami ebbeli vádjukat illeti egyetértőleg velük, mert ama hiány olyan iskoláknál is észre vehető, ahol épen nem pap az élén álló.

Vannak olyanok is, kik tanító képezdénkben keresik említett hiánynak kutforrását, a benne működő tanárokat vádolván, hogy nem készítik elegendően elő a tanítókat a héberben; ez sem áll, mert hogy ottan megtétetik a kötelesség minden irányban, egészen a lehetőségig, arról tanuskodik a sok derék héber, akik találtak a fiatal tanítók között; hanem említett hiánynak kutforrása egy másik ragályosabb hiányból ered u. m. a héberszakhoz való kedv-hiányából, mely majdnem minden fiatal tanító keblében gyökeredzik, természetünk alkotása szerint pedig nem foglalkozhatunk előszeretettel olyasmivel, amihez kedvünk nincs—.

*) Nagyon szomorú individualis tapasztalatai lehetnek e tekintetben a 80 éves aggastyánnak, ha ily kemény vádakkal lép fel egy általunk igen tisztelt társadalmi osztály ellen. Bizonyára keserű tapasztalat csikarta ki tollából e kifejezést, melyet soha sem oszthatunk. Szerk.

Mindenek előtt tehát oda kell hatnunk, hogy kedvet ébresszünk a fiatal tanítók keblében a héber tantárgyakhoz, és szövetkezni fog az előszeretettel, összesen fogják szülni az eddigé hiányzó vonzóerőt.

Ennélfogva indítványozom: hogy évenként jelenjenek meg, legalább is egyszer e b. lapban, pályakérdések e héber szakból, u. m. megjeleni szoktak a felsőbb iskoláknál a prófán tárgyakból, ezek jól legyenek díjazva és nem sokára észre fogjuk venni, hogy a héberszak kellemes tárgygyá válik szemeik előtt habár eleinte csak a jutalom megszerzése végett dolgoznak, de az mit sem tesz, idővel mégis meg fog gyökeredzni és szilárdulni keblükben a hozzá való kedv, minden mellékcziel nélkül.

Igaz hogy ezen terv kivitelére pénz is szükséges, de mért nem juthatna ama ezrekből, melyeket a m. izr. kongresszusi iroda egy ministeri rendelet által föl van jogositva. évenként iskolai czélokra felhasználni, erre is valami! a többit pedig az ernyedetlen férfias akarat. u. m. a jó és nemes szívek hajlama könnyen megszereshetik.

Veszprém 1882. januárhó 10-én.

LÖBL ÁRON.

Irodalom.

תורת החינוך לבני ישראל. Erziehungslehre für Israeliten. Eine praktische Anleitung zu einer religiös-sittlichen Erziehung und Unterweisung der Kinder. Nach biblischen, talmudischen und pädagogischen Quellen bearbeitet von Israel Singer, autor Rabbiner, Klassenlehrer an der isr. Hauptschule u. Religionslehrer am Obergymnasium zu Sátoralja-Ujhely.

Dieses Buch enthält eine klare Widerlegung auf die von Verfasser Dr. August Rohling veröffentlichte Schrift: der „Talmudjude“ u. auf die Verläumdungen der Antisemiten. Ára 75 kr. = 1 50 márka. Megrendelhető minden könyvkereskedőnél. Ezen könyv igen érdekes zsidó tanítók és keresztényekre nézve egyaránt; mert neveléstan a Talmud alapján legalább maig napvilágot még nem látott. Zsidó tanítók, kik a Talmudot nem ismerik, bámulattal fogják látni, mily gyönyörű elveket tartalmaz; azon keresztény kartársak pedig, kik az újabb időben annyi borzasztó dolgokat hallottak arról az elégni való Talmudról, e könyvecske átolvasásánál meggyőződhetnek, hogy nem egy paedagogiai vívmány, melyet az ujkornak tulajdonitunk, már a Talmudban codificálva van. Az előszóban, mely 30 lapra terjed, mert „Rohlingot“ is czáfolja, négy pontban összefoglalja munkájának czélját. Igen érdekes a második pont, mely így hangzik: „2. Hogy azon hyperorthodox szülőknek, kik vallásos aggályok miatt gyermekeiket semmiféle profan tudományban nem taníttatják, a Talmudból kitüntessem a szent kötelességet, hogy gyermekeinket a polgári életben szükséges tudományokban oktatni kell.“ E pontból kiindulva azt az igen helyes megjegyzést teszi, hogy a vallásos fanatismus növelésére nagy befolyással vannak azon „művelt“ zsidók, kik vallástalan életmódjukkal szabadon tüntetnek és kiváltképen a szombat és étkezési törvények megszegésénél hitsorsosaik előtt nyilvános botrányt elkövetnek. Ez által a hithü szülők azon hiszemen vannak, hogy a vallástalanság természetes folyománya a profán tudományok tanulmányozásának.

Az előszó után, mely igen érdekes polemiát tartalmaz Rohling ellen, és melyben szerző bő olvasottságot tanusít azon irodalom terén, mely

századok óta keresztény és zsidókat foglalkoztatta, a Talmud védelmezésében, áttér a sajátképpen neveléstanra, mely XIX. szakaszt és egy zárszót tartalmaz. Közöljük az egyes szakaszok czimeit, melyekből a tartalomra következhetni lehetséges.

1. A gyermekek valódi és magas becséről általában, ezen jeligével: Lásd, Isten adományai a fiak, és a méhnek gyümölcse az ő jutalma. (Zsolt. 127. 3.) 2. Az anyáról, mint a gyermek első ápolója és nevelője, következő jeligével: Valjon elfelejtkezhetik-e az anya az ő kis gyermekéről úgy, hogy ne könnyörüljön az ő méhének fián? (Ezsaj. 49. 15) Itt talmudi tételeket idéz annak bizonyítására, hogy az ókorban a nevelés mennyire volt az anyák ügye. 3. Az atyáról, mint a gyermek sajátképpen nevelőjéről és első tanítójáról. Itt az író azt mondja, hogy egy ember, ki csak erkölcstannal, de vallás nélkül neveltetik, gyakran tisztán erkölcsi dolgokban is ingadozó lesz, de azt is vallja, hogy azon szülők, kik csakis kizárólagosan a vallási szikrát élesztik a gyermekekben, fanatikus, babonás és bigot gyermekeket fognak nevelni. Kívánja tehát, hogy a nevelés a következő négy irányt kövesse: 4. a testi nevelés, 5. a szellemi nevelés, 6. az erkölcsi nevelés. 7. a vallási nevelés. A Talmud (Kethuba 50.) szerint a gyermek oktatása 6—7 éves korában kezdődjék; de egyszersmind kötelességévé teszi az apának, hogy fiát, mihelyt beszélni tud, e szavakra oktassa: „a lan, melyet Mózsés nekünk adott, Jákob községének öröksége.“ (Szukkoh 42) 8. A büntetések és jutalmakról. Itt 5 jutalmazási és 5 büntetési fokozatot állapít meg; a vesszőt is ajánlja, de csak végső esetekben és mértékletesen alkalmazva. Itt is igen érdekes talmudi sentenciákat idéz, például: Kis iskolás gyermekeknél a büntetés lehetőleg gyenge legyen. (Ketub. 50. B. B. 21.) Felsőerdült gyermekeket testi büntetéssel fenytetni, a Talmud tiltja. (Moed Kotan 17.)

9. A gyermekoktatásnak magas értéke. Jelige: A kicsinyeknek és csecsszopóknak szájuk által erősítetted meg a te hatalmadat. (Zsolt. 8. 4.) Ez a hatalom: a gyermeknevelés! Ezt mondja a Talmud (1abb 119.) Mi ehhez képest az új kor frázisa a porosz iskolamesterről és Schmerling mondata: „Wissen ist Macht,“ ha meggondoljuk, hogy a Talmud ezen mondata már majdnem kétezer éves. Érdekesek még ezen intézetek is:

- a) „A világ főállása az ifjuság oktatásától föltételeztetik.“
 - b) „Az iskolásgyermekek a fölkentekhez, a tanítók Isten profétáihoz hasonlók.“
 - c) „Egy város, hol nincs gyermekoktatás, lerontassék.“
 - d) „Jeruzsálem a gyermeknevelés elhanyagolása bűnében pusztult el.“
 - e) „Oly városban, hol nincs iskola, ott az ember le ne telepedjék.“
- (Talm. Sabb. 139. Sanh. 18. b, Szota 22. a. Midras jalkut Zsolt. 105 S. 10. K.)

10. Népiskoláink jelentőségéről. E szakaszban szinte több igen szép intézet van a Talmudból, például: Addig mig Israel hangja hallatszik ima és tanházaiban addig istentől áldott marad (Midras sabbat) Továbbá: „Uram te nekünk hajlékunk voltál minden időben“ (Zsolt. 90. 2) E hajlékok a Talmud szerint (Talmud Megillah 29. a.) az ima és tanházak. Iskolák fentartására következőket idéz a Talmudból: a) Minden község mely 25 tagot számlál, köteles iskolát tartani. (B. B. 21. S.) Szabad a zsinagogát iskolaházzá, de nem szabad iskolaházat templommá átváltoztatni, mert egy magasabb fokú szentséget, nem szabad alsóbb fokú szentséggé átváltoztatni. c) Még a jeruzsálemi templom fölépítése kedvéért sem

szabad a gyermekoktatást félbeszakítani. A község akár melyik tagját **kény-
szeritheti**, gyermekehez tanítót fogadni, illetőleg őt a tanpénz lefizetésére
kényszeríteni, sőt vagyonából akarata ellenére a tanpénzt lefoglalni.
(Talm. Megilla 26. Sabbat 119, O. Cb. 153. S. D. 245.) (Folytatjuk.) **Szántó.**

„**Nemzeti Népiskola.**“ A „Nyitramegyei Tanítótestület“ Galgócson
megjelenő hivatalos közlönyének f. évi 5-ik számát vettük. Szerkesztője
Orbók Mór. Főmunkatársa: vidéki választmányunk tagja, a fiatal, de
jeles tehetségű **Vinkler Vilmos** érsekújvári tanító. Egyleti közlöny
lévén nagyrészt hivatalos közleményeket tartalmaz, mely körülmény
igazolva van ugyan e lap tulajdonképeni hivatala által, de más-
részt általános irodalmi értékét alább szállítja. Ha tekintetbe
vesszük még azt is, hogy felelős szerkesztője **Galgócson lakik**,
főmunkatársa pedig **Érsekújváron**, míg a lap kinyomatása **Po-
zsonybán** eszközöltetik, valóban csodálandó tevékenységet fejtenek ki
azok a panszlav vidék magyarosításán fáradozó collegáink. A lap nem
hivatalos része, ügyes és eleven szerkesztésre vall. Tartalma elég érdekes
és változatos. **Vinkler Vilmos** tollából „A nőnevelés főbb elvei“
címe alatt hosszabb érdekfeszítő tanulmányt közöl. Vidéki lapjaink közt
ha nem is a legelső, de számottevő. Lám az igazi lelkesedés mennyi tech-
nikai akadályt képes legyőzni.

Felhívás Lederer Ábrahám tanítóképző-tanár tanítványaihoz, barát- jaihoz és tisztelőihez.

Rövid idő múlva 25 éve lesz, hogy **Lederer Ábrahám**, a kiváló tan-
férfiú és paedagogiai író hazánkban működik. Negyedszázados sikerdús
működése: a magyar tanügynek, a nemzeti kulturának és így az emberiség
fejlődésének volt szentelve. Mily kiváló eredménnyel haladott **Lederer
Ábrahám** eddig a tanítói pályán, arra csak utalnunk is elégséges. Félezernél
jóval több, magyar szellemben működő és hivatásáért lelkesedő néptanító
büszkeséggel vallja magát azon férfiú tanítványának, ki meggyőződésének
egész hevével, úgy az iskolában, mint iskolán kívül szenvedélylyel, ihlettel,
igazi néptanító módjára szolgálta ügyünket. Innét ama tántorithatlan
ragaszkodás és határtalan tisztelet, melylyel tanítványai személye iránt
viseltetnek. De e tanférfiúnak társadalmi és humanisztikus működése is
kimagasló. Közbeesülést és köztiszteletet szerzett a tanítói névnek negyed-
századon át oly körökben is, hol a néptanító érdemeit azelőtt alig méltá-
nyolták.

A társadalom eszményi mozgalmában szóval és tettel fáradozott,
munkálkodott, kitartással és lelkesedéssel negyedszázadon át. De Lederer
működése nemcsak a jelené, kihat az a jövő időkre is. Lankadhatlan tevé-
kenysége a paedagogiai irodalom terén megörökítette nevét mindenkorra,
mert maradandó becsü az, mit elméje e téren teremtett.

Vajjon ily önzetlen működés pusztán kötelesség teljesítés-e? Nem!
Ez érdem, országos ünneplésre méltó érdem és ezért ragadja meg a
minden nagy és nemes iránt fogékony hazai tanító, a nevelésügy
minden önzetlen barátja, az érdemes férfiú hálás tanítványaival egyetemben
szíves készséggel az alkalmat, hogy tiszteletüknek és szeretetüknek méltó
kifejezést adjanak.

Eme cél elérésére, **Lederer** tanítványai, barátjai és tisztelői köréből
egy százas rendező-bizottság alakult. Erős meggyőződésünk, hogy az

ünnepély méltó kifejezése lesz azon tiszteletnek, melylyel mindnyájunk az ünneplendő iránt viseltetünk. A már megállapított program **egyik főpontját**: „**Lederer alapítvány**“ címén létesítendő országos alapítvány képezi, melynek kamatai később megállapítandó módozatok szernit, ösztöndíjak alakjában, lesznek kiosztandók. Főntartjuk magunknak az ünnepély többi pontjait, valamint az ünnepély megtartásának napját, (husvét és pünkösöd közti időtájban) annak idején közzétenni. Tiszteletteljesen felkérjük Lederer tanítványait, barátjait és tisztelőit, hogy sziveskedjenek benünket fentebbi törekvésünkben nagyrabecsült anyagi és erkölcsi támogatásukban részesíteni, illetve az országos alap létesítéséhez tetszésük szerint beküldendő pénzüsszegek által hozzájárulni.

Az alapra szánt összeget a gyűjtő iv kapcsán legkésőbb f. é. április 15-ikéig, a rendező bizottság pénztárnokához (Kömlödi Mór fővárosi tanítóhoz, VIII. stáció-utcai népiskola) sziveskedjenek beküldeni. Minthogy a befolyó összegeket a lapokban nyilvánosan nyugtázzuk, kérjük a gyűjtőirovatait olvasható betűkkel kitölteni. A már megállapított program némely pontja kívánatossá teszi, hogy **Lederer egykori tanítványainak** pontos czimét ismerjük. Ez okból felkérjük úgy a fővárosban tartzkodó, valamint hazánkban és annak határán kívül működő egykori tanítványait: sziveskedjenek legkésőbb folyó év április 1-sejéig, pontos czimüket alulirott bizottság jegyzőjénél (Budapest, VII. akácza-utca 65. sz. I. em.) bejelenteni, hogy az ünnepélyre vonatkozó **bizalmas jellegű tudni valókat** számukra utnak indithassuk. Azon reményben, hogy első sorban Lederer tanítványai, nemkülönben pedig tisztelői és barátjai méltányolva jelesünk bokros érdemeit és országos kihatásu működését törekvésünket hathatósan pártolni és sikerre juttatni fogják, maradtunk hazafiui tisztelettel a Lederer-ünnepélyt rendező bizottság nevében: Budapest, 1882-ik év február hó 9-én. Dr. Schnierer Aladár, mint a bizottság tiszteletbeli elnöke. Herzog Emil, bizottsági elnök. Csukási Fülöp, bizottsági jegyző. Kömlödi Mór, pénztárnok. Győri Adolf, ellenőr. Dallos Mór, ellenőr.

Egyleti élet.

Névsorozata

azon nemeskeblü férfiaknak, kik 1867 óta, mint **alapító tagok** egyesületünkbe léptek, és azon összegek jegyzéke, melyekkel alaptökénket gyarapították.

1867-ben :

Deutsch Ignác Budapest	50 frt. ¹⁾	Holitscher Fülöp Bpest	50 frt.
Figdor Zsigmond	» 50	Pollak Babette	» 100
Landauer L. R.	» 50 ²⁾	Spitzer Gerson	» 50
Posner Kár. Lajos	» 50	Lederer Bernát	» 50 ³⁾
Izraelita hitközség Arad	» 50	Izr. hitközség Pécs	» 50

1868-ban :

Izr. hitközseg Szeged	50 frt.	Krauss Zsigm. Körösladány	50 frt.
Alliance israelite universelle Párizs	» 50	Epstein János Holdmező-vásárhely	» 50

1869-ben :

Bischitz Dáv. Budapest	50 frt.	Scharman Samu Temesvár	50 frt.
------------------------	---------	------------------------	---------

1871 ben :

Izraelita hitközség Budapest 50 frt.

1872-ben :

Königswarter báró Bécs	50 frt.	Weltner Jakab Budapest	50 frt.
Schey Frigyes báró »	50 »	Pollak Adolf »	50 »
Tedesko báró »	50 »	Spitzer Gerson özv. Bpest	50 »
Weiss Mór Budapest	50 »	Wahrman Mór Budapest	50 »
Kohn Mór „	50 »	Dr. Herz Vilmos Bécs	50 »
Dr Mezei Mór »	50 »	Pollak Bernát »	50 »
Podhrágyi Popper Lipót		Fischer M. L. Budapest	50 »
Budapest	50 »	Hirsch Emanuel »	50 »

1873-ban :

Deutsch Sámuel Budapest	50 frt.	Wotsasek Budapest	50 frt
		Schwab Lőrincz Budapest	50 frt.

1874-ben :

Fox Antal Budapest	500 frt. ⁴⁾	Kisteleki Lévai Henrik Bpest	300 frt
--------------------	------------------------	------------------------------	---------

1880-ban :

Novak Sándor Budapest 50 frt.

1882-ben :

Schwarz Mór Mátészalka 50 frt.

¹⁾ Néhai Deutsch Ignác, a Hatvani Deutsch testvérek nemeslelkű atyjuk, végrendeletében 1000 frttal emlékezett meg egyesületünkről. E férfiúban az egyesület legnemesebb pártfogóját vesztette el. Emlékezete áldásos lesz mindenkor.

²⁾ Landauer R. L. úr 1869-ben újlag 50 frtot adományozott egyesületünknek, és azóta évenként 10 frtot áldoz mint pártoló tagunk.

³⁾ Ezen nemes emberbarát mult évben elhalálozván, annak örökösei 100 frttal gyarapították alaptőkénket, mit legmélyebb hálával kell e helyen felemlitenünk.

⁴⁾ Fox Antal, a pesti izr. fiárvaház és az orsz. izr. süketnémák intézete alapítójának neve csak holta után lett ismeretes, mert míg élt, jótéteményeit csak titokban gyakorolta. Mi is, ámbár életében adta az ötszáz forintot, nem nevezhattük jótévőnknek, mert biztosan nem tudtuk, hogy ő-e az adakozó; csak gyanítottuk. Történt pedig ez ekképen: Kohn Salamon ur, egyesületünk akkori pénztárnoka, értékpapirokat tett le a hitközségi letéti hivatalba. Mikor derék pénztárnokunk hazaérkezett, meg nézte a letéti ivet és azt vette észre, hogy 500 frt értékpapir több van bejegyezve, mint a mennyit a tanítóegyesület fenállása óta beadott. Más nap oda sietett a hitközségi irodába és figyelmeztette Fox urat, ki akkor hitközségi alelnök volt, e tévedésre. Fox ur nézi az ivet és azt mondja : itt tévedésről szó sincs, mert a papirok ott vannak az önök értékpapirai közt és ivökön be van jegyezve ; nem tudom hogyan történt, ha tévedés van, úgy csak önök tévedhettek. Derék pénztárnokunkkal oly röviden bánt el, hogy nem maradt ideje sem fürkészni, honnét kerültek ezek a papirok oda, sem gyanuját kifejezni, hogy bizon ő maga adta azokat a papirokat. Az egyesületnek nem volt tehát alkalma, nemes jótévője iránt háláját kifejezni. Kohn Salamon, ki páratlan pontossággal kezelte pénztárunkat, ki soha sem tévedett, ez egyszer nagyon örült, hogy az ő számadásaiban ilyen tévedésről kellett az egyesületnek beszámolnia. Sz.

Február hóban fizettek tagsági díjat. *Pártoló tag:* Tapolcai hitközség 81-re 5 frt. *Rendes tagok:* Strauss Zsigm. Tapolca 1 frt; Zsolnai Anna k. a. Tapolca 2 frt; Kuttner Lipót Tapolca 81-re 1 frt; Löwinger Lipót Dunföldvár 1 frt; Hirsch Bernát Alsókubin 2 frt; Friedman Bernát N.-Kanizsa 81-re 2 frt; Róder Adolf Szombathely 81-re 2 frt; Ungar Armin Szombathely 81-re 2 frt; Steiner József Szombathely 81-re 2 frt; Kis Gizella Budapest 81-re 4 frt; Grünfeld Izsák Bpest 81-re 2 frt; Engel J. Béla Bpest 81-re 2 frt; Apfler Albert Galgóc 2 frt; Schön Armin Galgóc 2 frt; Berger Vilmos Sárbogárd 81-re 2 frt, Ehrenfeld Dávid Adand 2 frt; Krauss Márk. Ciffer 2 frt; Veiss Soma Verpelét 1 frt; Heilpern Benő Brezova 2 frt; Schwarz Miksa Bolleto 2 frt; Engel Vilmos Békés 1 frt; Handelsman Leo Szabadka 4 frt; Alexander Mór Szigetvár 2 frt.

Vegyések.

— **A központi választmány** a „Német Abc és olvasókönyv“ szerkesztésével: Herzog Emil fővárosi tanítót bizta meg; a német 4. olvasókönyvet pedig Mendl Lajos tanár fordítja.

— **Méltó kitüntetés.** Pestmegye szeretve tisztelt tanfelügyelője egyesületünk tiszteletbeli tagja, **Nagyságos Tóth József** ur: legfelsőbb helyről kir. tanácsosi címmel lett kitüntetve. Benne a hazai néptanítók felekezeti különbség nélkül, nemcsak egyik leghivatottabb vezérüket, hanem legőszintébb tanácsadójukat tisztelik. Kitüntetésére annál büszkébb lehet, a mennyiben benne nem fényes nevü őseinek ivadékát ruházták fel a kir. tanácsosi címmel, hanem a nép-gyermekének, ernyedetlen munka által kivívott érdemeit méltányolták. Fogadja ez alkalommal is legbensőbb üdvözlésünket. Erős azon meggyőződésünk, hogy a **kir. tanácsos ur** nagyra-becsült tanácsát és támogatását felekezetünk iskolaügyétől és sokat zaklatott tanítóinktól ezután sem vonja meg.

— **A nagyváradi** izr. orthodox hitközség elöljárója, Tisza Kálmán miniszterelnök urhoz az Istócy-féle kérvény ügyében tartott beszéde alkalmából telegrammot menesztelt, melyben ő exelláját a hitközség rendithetetlen hazafiságáról biztosítja. Ha én miniszterelnök volnék, körülbelül ezeket feleltem volna a tisztelt elöljárónak: „Szép frázisokban hazafiúi érzelmeket kifejezni, olcsó hazafiság, mire önök nem szorulnak. Mert, ha önök most oly papot választottak volna, ki legalább magyarul is tud, és azt vitték volna Körösladányról extravonattal Nagyváradra és nem németet; ha ez a pap, ki Jesibát is tart, a papnövédeket magyar nyelven tanítaná: ez volna az igazi hazafiság és nem lett volna szükség ezt telegrammban kifejezni, mint nem teszi a pesti, szegedi, pécsi, nagybecskereki, györi, veszprémi és sok más zsidóközség. Mondom uraim, mint kálvinista erős bástyája vagyok az autonómiának, de ha önkénytelen nem tesznek lépéseket, hogy papjaik magyarul tudjanak, hogy a jesibákon a papnövédek magyarul is tanuljanak, majd törvényt hozatok, hogy Magyarországon zsidópap csak az lehet, ki magyarul is tud.“

— **Helyreigazítás.** Mult számunk „Handelsmann József“ felirattal ellátott cikkben többek közt az is állították, hogy „egy cikk miatt összetűzött a budai tanítóképző intézet igazgatójával, mely körülmény miatt az intézet el kellett hagynia.“ Amint **illetékes** helyről tudósítanak bennünket: ebbeli értesülésünk téves információon alapul. Saját igazolásunkra felemlítjük, hogy az illető értesülést boldogultnak édes atyjától nyertük.

Mai számunkhoz „Angolfőpapok és államférfiak“ című füzet van mellékelve.

Nyom. **Garai Mór**, Budapest, Károly-körut 3. Huszárház.